

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

24 februarie 2021 *

„Trimitere preliminară – Azil și imigrare – Directiva 2008/115/CE – Articolele 3, 4, 6 și 15 – Refugiat aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru – Luare în custodie publică în vederea transferului către un alt stat membru – Statut de refugiat în acest alt stat membru – Principiul nereturnării – Lipsa unei decizii de returnare – Aplicabilitatea Directivei 2008/115”

În cauza C-673/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos) prin decizia din 4 septembrie 2019, primită de Curte la 11 septembrie 2019, în procedura

M,

A,

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

împotriva

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

T,

Curtea (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a cincea, și domnii M. Ilešič, C. Lycourgos (raportor) și I. Jarukaitis, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 iulie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru M, de A. Khalaf și H. Postma, advocaten;
- pentru T, de J. van Mulken, advocaat;

* Limba de procedură: neerlandeza.

- pentru guvernul neerlandez, de M. Bulterman, P. Huurnink și C. S. Schillemans, în calitate de agenți;
 - pentru guvernul estonian, de N. Grünberg, în calitate de agent;
 - pentru guvernul polonez, par B. Majczyna, în calitate de agent;
 - pentru Comisia Europeană, de C. Cattabriga și G. Wils, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 octombrie 2020,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 3, 4, 6 și 15 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98, rectificare în JO 2018, L 256, p. 120).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unor litigii între M, A și T, pe de o parte, și Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (secretarul de stat pentru justiție și securitate, denumit în continuare „secretarul de stat”), cu privire la eventuala despăgubire pentru prejudiciul cauzat prin luarea lor în custodie publică în vederea transferului lor din Țările de Jos către un alt stat membru.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2008/115

- 3 Considerentele (2), (4) și (5) ale Directivei 2008/115 au următorul cuprins:
 - „(2) Consiliul European de la Bruxelles din 4 și 5 noiembrie 2004 a recomandat instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și returnare, bazată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și a demnității lor.
 - [...]
 - (4) Este necesară stabilirea unor norme clare, transparente și echitabile care să asigure o politică de returnare eficientă, ca element necesar al unei politici bine gestionate în domeniul migrației.
 - (5) Această directivă ar trebui să stabilească un set de norme orizontale, aplicabile tuturor resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc sau care nu mai îndeplinesc condițiile de intrare, ședere sau reședință într-un stat membru.”

4 Articolul 1 din această directivă prevede următoarele:

„Prezenta directivă stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, în conformitate cu drepturile fundamentale ca principii generale ale dreptului comunitar, precum și cu dreptul internațional, inclusiv obligațiile în materie de protecție a refugiaților și de drepturi ale omului.”

5 Articolul 2 din directiva menționată prevede următoarele:

„(1) Prezenta directivă se aplică resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru.

(2) Statele membre pot decide să nu aplice prezenta directivă resortisanților țărilor terțe care:

(a) fac obiectul unui refuz de intrare, în conformitate cu articolul 13 din [Codul Uniunii privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul frontierelor Schengen)], sau care sunt reținuți sau prinși de către autoritățile competente în cazul unei treceri ilegale pe cale terestră, maritimă sau aeriană a frontierei externe a unui stat membru și care nu au obținut ulterior o autorizație sau un drept de ședere în statul membru respectiv;

(b) fac obiectul returnării ca sancțiune de drept penal sau ca urmare a unei sancțiuni de drept penal, în conformitate cu dreptul intern, sau fac obiectul unor proceduri de extrădare.

(3) Prezenta directivă nu se aplică persoanelor care beneficiază de dreptul comunitar la libera circulație astfel cum este definit la articolul 2 [punctul 5] din Codul frontierelor Schengen.”

6 Articolul 3 din aceeași directivă are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

2. «ședere ilegală» înseamnă prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe, care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile de intrare, astfel cum sunt stabilite la articolul 5 din Codul Frontierelor Schengen, sau alte condiții de intrare, ședere sau reședință în acel stat membru;

3. «returnare» înseamnă procesul de întoarcere a unui resortisant al unei țări terțe – fie prin respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie prin aplicarea forțată a acesteia – în:

– țara de origine sau

– o țară de tranzit în conformitate cu acordurile comunitare sau bilaterale de readmisie sau alte acorduri sau

– o altă țară terță, în care resortisantul în cauză al unei țări terțe decide în mod voluntar să se întoarcă și în care acesta va fi acceptat;

4. «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare;

[...]”

7 Potrivit articolului 4 alineatul (3) din Directiva 2008/115:

„Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului statelor membre de a adopta sau de a menține dispoziții mai favorabile pentru persoanele cărora li se aplică prezenta directivă, cu condiția ca acestea să fie în conformitate cu prezenta directivă.”

8 Articolul 5 din această directivă prevede următoarele:

„La punerea în aplicare a prezentei directive, statele membre acordă atenția cuvenită:

- (a) intereselor superioare ale copilului;
- (b) vieții de familie;
- (c) stării de sănătate a resortisantului în cauză al unei țări terțe

și respectă principiul nereturnării.”

9 Articolul 6 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5).

(2) Resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și care posedă un permis de ședere valid sau o altă autorizație care conferă un drept de ședere, eliberate de un alt stat membru, li se cere să se întoarcă imediat pe teritoriul statului membru respectiv. În cazul nerespectării acestei cerințe de către resortisantul unei țări terțe sau în cazul în care plecarea imediată a resortisantului unei țări terțe este necesară din motive de ordine publică sau de securitate națională se aplică alineatul (1).

[...]”

10 Articolul 15 din aceeași directivă prevede:

„(1) Cu excepția cazului în care se pot aplica în mod eficient alte măsuri suficiente, dar mai puțin coercitive într-un caz concret, statele membre pot ține în custodie publică un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unor proceduri de returnare doar în vederea pregătirii procesului de returnare și/sau în vederea desfășurării procesului de îndepărtare, în special în cazul în care:

- (a) există riscul de sustragere sau
- (b) resortisantul în cauză al unei țări terțe evită sau împiedică pregătirea returnării sau procesul de îndepărtare.

Orice măsură de luare în custodie publică este pentru o perioadă cât mai scurtă cu putință și se menține numai pe durata desfășurării și executării, în mod adecvat, a dispozițiilor de îndepărtare.

[...]”

Dreptul neerlandez

Vreemdelingenwet

- 11 Articolul 59 alineatul 2 din Vreemdelingenwet 2000 (Legea privind străinii din 2000) din 23 noiembrie 2000 (Stb. 2000, nr. 495), astfel cum a fost modificată începând cu 31 decembrie 2011 în vederea transpunerii Directivei 2008/115 în dreptul neerlandez (denumită în continuare „Vw 2000”), prevede următoarele:

„Dacă documentele necesare pentru returnarea unui străin sunt disponibile sau vor fi disponibile într-un termen scurt, se consideră că interesele legate de ordinea publică impun luarea în custodie publică a acestuia, cu excepția cazului în care a avut drept de ședere legală în temeiul articolului 8 literele a-e și l.”

- 12 Articolul 62a din Vw 2000 prevede:

„1. Ministrul nostru îl informează în scris pe străinul care nu este resortisant al unui stat membru și care nu are sau nu mai are drept de ședere legală cu privire la obligația de a părăsi Țările de Jos din proprie inițiativă și cu privire la termenul în care trebuie să se conformeze obligației respective, cu excepția cazului în care:

[...]

b. străinul deține un permis de ședere valid sau o altă autorizație de ședere eliberată de un alt stat membru [...]

[...]

3. Străinului menționat la alineatul 1 litera b i se va ordona să se întoarcă imediat pe teritoriul statului membru în cauză. Dacă acest ordin nu este respectat sau dacă plecarea imediată a străinului este necesară din motive de ordine publică sau de securitate națională, se emite împotriva sa o decizie de returnare.”

- 13 Articolul 63 din legea menționată prevede:

„1. Străinul care nu are drept de ședere legală și care nu a părăsit Țările de Jos din proprie inițiativă în termenul stabilit de prezenta lege poate fi expulzat.

2. Ministrul nostru este competent în ceea ce privește expulzarea.

[...]”

- 14 Potrivit articolului 106 din legea menționată:

„1. Dacă instanța dispune ridicarea unei măsuri privative sau restrictive de libertate sau dacă privarea de libertate sau restrângerea libertății a fost deja ridicată înaintea examinării cererii de ridicare a acestei măsuri, străinului i se poate acorda o despăgubire din partea statului. Daunele cuprind prejudiciul nepatrimonial. [...]

2. Alineatul 1 se aplică *mutatis mutandis* atunci când Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Secția de contencios administrativ a Consiliului de Stat) dispune retragerea măsurii privative sau restrictive de libertate.”

Vreemdelingencirculaire

- 15 Până la 1 ianuarie 2019, articolul A3/2 din *Vreemdelingencirculaire* 2000 (Circulara din 2000 privind străinii) prevedea următoarele:

„Dacă emiterea unei decizii de returnare este contrară obligațiilor internaționale (interzicerii returnării), funcționarul responsabil de controlul la frontiere sau de controlul străinilor nu emite o asemenea decizie.

[...]”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 16 Prin deciziile din 28 februarie 2018, din 13 iunie 2018 și din 9 octombrie 2018, secretarul de stat a respins ca inadmisibile cererile de protecție internațională introduse în Țările de Jos de M, de A și, respectiv, de T, pentru motivul că aceste persoane, resortisante ale unor țări terțe, aveau deja statutul de refugiat într-un alt stat membru, și anume Republica Bulgaria, Regatul Spaniei și, respectiv, Republica Federală Germania.
- 17 Prin aceleași decizii, acesta a ordonat persoanelor menționate, în temeiul articolului 62a alineatul 3 din Vw 2000, să se deplaseze imediat pe teritoriul statului membru care le-a recunoscut un asemenea statut. Întrucât niciuna dintre aceste persoane nu a respectat acest ordin, secretarul de stat le-a luat în custodie publică în aplicarea articolului 59 alineatul 2 din Vw 2000, în vederea transferului lor forțat către aceste trei state membre. Ulterior, ele au fost retrimise forțat în statele membre menționate, după ce acestea din urmă au acceptat readmiterea lor pe teritoriu.
- 18 M, A și T au introdus o acțiune la rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga, Țările de Jos), susținând în esență că luarea lor în custodie publică ar fi trebuit să fie precedată de adoptarea unei decizii de returnare, în sensul articolului 62a alineatul 3 din Vw 2000, care transpune, în dreptul neerlandez, articolul 6 alineatul (2) din Directiva 2008/115. Acțiunile formulate de M și de A au fost respinse. T a avut câștig de cauză.
- 19 M și A au atacat cu apel decizia rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) la Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos). Secretarul de stat a făcut același lucru în cauza împotriva lui T.
- 20 După ce a arătat că litigiile aflate pe rolul său priveau numai eventualul drept al lui M, al lui A și al lui T la o despăgubire pentru prejudiciul cauzat prin luarea lor în custodie publică, instanța de trimitere subliniază că soluționarea acestor litigii depinde de aspectul dacă Directiva 2008/115 se opune luării în custodie publică de către secretarul de stat a resortisanților unor țări terțe, în discuție în litigiile principale, în temeiul articolului 59 alineatul 2 din Vw 2000, pentru a asigura transferul lor către un alt stat membru, fără să fi adoptat o decizie de returnare, în sensul articolului 62a alineatul 3 din Vw 2000.
- 21 Instanța de trimitere se întreabă, în primul rând, dacă Directiva 2008/115 este aplicabilă în speță.
- 22 În această privință, ea subliniază că resortisanții țărilor terțe, în discuție în litigiile principale, întrucât se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul Țărilor de Jos, intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/115, astfel cum este definit la articolul 2 alineatul (1) din aceasta. În plus, instanța menționată arată că articolul 6 alineatul (2) din această directivă reglementează situația resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală care, precum în speță, au totuși un drept de ședere într-un alt stat membru impunând ca, în cazul în care aceștia refuză să se întoarcă imediat în acest alt stat membru, să fie adoptată împotriva lor o decizie de returnare.

- 23 Cu toate acestea, nu s-ar preconiza adoptarea, împotriva resortisanților țărilor terțe care, precum în speță, au statutul de refugiat într-un alt stat membru, o decizie de returnare în țara lor de origine, ținând seama de interzicerea returnării care trebuie respectată în cazul punerii în aplicare a Directivei 2008/115. În plus, potrivit instanței de trimitere, o eventuală returnare a lui M, a lui A și a lui T într-o țară de tranzit nu este avută în vedere, iar aceste persoane nu și-au exprimat dorința de a pleca voluntar într-o altă țară terță. Nu ar fi, așadar, posibilă adoptarea unei decizii de returnare, în sensul directivei menționate.
- 24 În aceste condiții, instanța menționată apreciază că, ținând seama de dispozițiile articolului 1 și ale articolului 3 punctul 3 din Directiva 2008/115 coroborate cu considerentul (5) al acesteia, nu este exclus ca dispozițiile acestei directive să nu fie aplicabile plecării forțate a resortisanților țărilor terțe, în discuție în litigiile principale, către statul membru în care beneficiază de o protecție internațională. În acest caz, luarea în custodie publică a acestor resortisanți ar fi determinată în întregime de dreptul național.
- 25 În ipoteza în care Directiva 2008/115 ar fi totuși aplicabilă litigiilor aflate pe rolul său, instanța de trimitere se întreabă, în al doilea rând, cu privire la posibilitatea justificării practicii naționale în cauză ca măsură națională mai favorabilă, în sensul articolului 4 alineatul (3) din directiva menționată.
- 26 În aceste condiții, Raad van State (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Directiva 2008/115[...], în special articolele 3, 4, 6 și 15 din aceasta, se opune ca un străin care beneficiază de protecție internațională într-un alt stat membru al Uniunii [Europene] să fie luat în custodie publică în temeiul legislației naționale, în cazul în care această luare în custodie publică urmărește îndepărtarea în acest alt stat membru a străinului care a primit numai ordinul de a se deplasa acolo pentru acest motiv, însă ulterior nu s-a luat nicio decizie de returnare?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 27 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 3, 4, 6 și 15 din Directiva 2008/115 trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru să ia în custodie publică un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său fără ca în prealabil să fi fost adoptată o decizie de returnare în privința sa, pentru a proceda la transferul forțat al acestui resortisant către un alt stat membru în care resortisantul respectiv are statutul de refugiat, în cazul în care același resortisant a refuzat să respecte ordinul care i-a fost dat de a se deplasa în acest alt stat membru.
- 28 Potrivit considerentului (2) al Directivei 2008/115, aceasta urmărește instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și returnare, întemeiată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale, precum și a demnității lor. Considerentul (4) al acestei directive precizează în acest sens că o asemenea politică de returnare eficientă constituie un element necesar al unei politici bine gestionate în domeniul migrației. Astfel cum rezultă atât din titlul său, cât și din cuprinsul articolului 1, Directiva 2008/115 prevede în acest scop „standarde și proceduri comune” care trebuie aplicate de fiecare stat membru pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală [Hotărârea din 17 septembrie 2020, JZ (Pedeapsă cu închisoarea în cazul unei interdicții de intrare), C-806/18, EU:C:2020:724, punctul 24 și jurisprudența citată].
- 29 În această privință, trebuie amintit, în primul rând, că, sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2008/115, aceasta se aplică oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 2016, Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, punctul 61, precum și Hotărârea din 19 martie 2019,

Arib și alții, C-444/17, EU:C:2019:220, punctul 39). Noțiunea de „ședere ilegală” este definită la articolul 3 punctul 2 din această directivă ca „prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe, care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile [...] de intrare, ședere sau reședință în acel stat membru”.

- 30 Din această definiție rezultă că orice resortisant al unei țări terțe care este prezent pe teritoriul unui stat membru fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință în acesta se află, în virtutea acestui unic fapt, în situație de ședere ilegală (Hotărârea din 7 iunie 2016, Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, punctul 48). Aceasta este situația chiar dacă, precum în speță, acest resortisant dispune de un permis de ședere, în curs de valabilitate, într-un alt stat membru pentru motivul că acesta din urmă i-a recunoscut statutul de refugiat.
- 31 Pe de altă parte, din moment ce resortisantul unei țări terțe intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/115, el trebuie, în principiu, să fie supus standardelor și procedurilor comune prevăzute de această directivă în vederea returnării sale, iar aceasta atât timp cât șederea sa nu a fost, eventual, regularizată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 2016, Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, punctele 61 și 62).
- 32 Din această perspectivă, reiese, pe de o parte, din cuprinsul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2008/115 că, odată stabilit caracterul ilegal al șederii, orice resortisant al unei țări terțe trebuie, fără a aduce atingere excepțiilor prevăzute la alineatele (2)-(5) ale articolului menționat și cu respectarea strictă a cerințelor stabilite la articolul 5 din această directivă, să facă obiectul unei decizii de returnare. Conform articolului 3 punctul 3 din această directivă, o asemenea returnare se face în țara de origine a acestui resortisant, într-o țară de tranzit sau o țară terță în care resortisantul menționat decide în mod voluntar să se întoarcă și care este pregătită să îl accepte pe teritoriul său.
- 33 Prin derogare de la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2008/115, alineatul (2) al acestui articol prevede, pe de altă parte, că, atunci când resortisantul unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală deține un permis de ședere într-un alt stat membru, el trebuie să se întoarcă imediat pe teritoriul acestui stat membru.
- 34 În aceste condiții, potrivit dispoziției menționate, în cazul în care acest resortisant nu respectă obligația respectivă sau plecarea sa imediată este necesară din motive de ordine publică sau de securitate națională, statul membru în care se află în situație de ședere ilegală adoptă în privința sa o decizie de returnare.
- 35 Reiese, așadar, din cuprinsul acestui articol 6 alineatul (2) că trebuie ca unui resortisant al unei țări terțe care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și care are totodată un drept de ședere într-un alt stat membru să i se permită să meargă în acest stat membru mai degrabă decât să se adopte, de la bun început, în privința sa o decizie de returnare, cu excepția cazului în care ordinea publică sau securitatea națională impun acest lucru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2018, E, C-240/17, EU:C:2018:8, punctul 46).
- 36 În aceste condiții, dispoziția respectivă nu poate fi interpretată în sensul că edictează o excepție de la domeniul de aplicare al Directivei 2008/115, care s-ar adăuga la cele enunțate la articolul 2 alineatul (2) din aceasta și care ar permite statelor membre să îi sustragă de la standardele și de la procedurile comune de returnare pe resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală atunci când aceștia refuză să se întoarcă imediat pe teritoriul statului membru care le recunoaște un drept de ședere (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 iunie 2016, Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, punctul 82).
- 37 Dimpotrivă, astfel cum s-a arătat la punctul 34 din prezenta hotărâre, într-o asemenea ipoteză, statele membre pe teritoriul cărora acești resortisanți se află în situație de ședere ilegală sunt, în principiu, ținute să adopte, în temeiul articolului 6 alineatul (2) din Directiva 2008/115 coroborat cu alineatul (1)

al acestui articol, o decizie de returnare prin care să li se impună respectivilor resortisanți să părăsească teritoriul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2018, E, C-240/17, EU:C:2018:8, punctul 45).

- 38 În al doilea rând, reiese din dosarul prezentat Curții că autorităților neerlandeze le era imposibil din punct de vedere juridic să adopte, conform articolului 6 alineatul (2) din Directiva 2008/115, o decizie de returnare împotriva resortisanților țărilor terțe în discuție în litigiile principale după refuzul acestor resortisanți de a se conforma ordinului care le fusese dat de a se întoarce în statul membru pe al cărui teritoriu dispuneau de un permis de ședere.
- 39 Astfel, orice decizie de returnare trebuie să identifice, dintre țările prevăzute la articolul 3 punctul 3 din Directiva 2008/115, pe cea în care trebuie să fie îndepărtat resortisantul țării terțe care este destinatarul acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punctul 115).
- 40 Or, este cert, pe de o parte, că resortisanții țărilor terțe în discuție în litigiile principale beneficiază de statutul de refugiat într-un alt stat membru decât Regatul Țărilor de Jos. Aceștia nu pot fi, așadar, retrimiși în țările lor de origine, în caz contrar încălcându-se principiul nereturnării, care este garantat la articolul 18 și la articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și care, astfel cum amintește articolul 5 din Directiva 2008/115, trebuie să fie respectat de statele membre la punerea în aplicare a acestei directive și, prin urmare, printre altele, atunci când intenționează să adopte o decizie de returnare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 iunie 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, punctul 53).
- 41 Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese că acești resortisanți nu pot fi retrimiși nici într-o țară de tranzit sau o țară terță în care aceștia ar fi decis în mod voluntar să se întoarcă și care i-ar admite pe teritoriul său, în sensul articolului 3 punctul 3 din Directiva 2008/115.
- 42 În consecință, în împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, în care niciuna dintre țările prevăzute la articolul 3 punctul 3 din Directiva 2008/115 nu poate constitui o destinație de returnare, statul membru în cauză se află în imposibilitatea juridică de a executa obligația care îi este impusă la articolul 6 alineatul (2) din Directiva 2008/115, de a adopta o decizie de returnare împotriva resortisantului unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său și care refuză să se întoarcă imediat în statul membru în care deține un permis de ședere. Pe de altă parte, nicio normă sau procedură prevăzută de această directivă nu permite să se procedeze la îndepărtarea acestui resortisant, chiar dacă acesta se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru.
- 43 Trebuie amintit, în al treilea rând, că Directiva 2008/115 nu are ca obiect armonizarea integrală a normelor statelor membre privind șederea străinilor (Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 28). Astfel, normele și procedurile comune stabilite de această directivă nu se referă decât la adoptarea unor decizii de returnare și la executarea acestor decizii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 29, precum și Hotărârea din 8 mai 2018, K. A. și alții (Reîntregire familială în Belgia), C-82/16, EU:C:2018:308, punctul 44].
- 44 Directiva 2008/115 nu are, în special, ca obiect determinarea consecințelor șederii ilegale pe teritoriul unui stat membru a unor resortisanți ai unor țări terțe în privința cărora nu poate fi adoptată nicio decizie de returnare către o țară terță (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 iunie 2014, Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, punctul 87). Aceasta este situația și în cazul în care, precum în speță, această imposibilitate decurge, printre altele, din aplicarea principiului nereturnării.
- 45 În consecință, într-o situație precum cea în discuție în litigiile principale, în care nu poate fi adoptată nicio decizie de returnare, decizia unui stat membru de a proceda la transferul forțat al unui resortisant al unei țări terțe, aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său, către statul membru

care i-a recunoscut statutul de refugiat nu este guvernată de standardele și procedurile comune stabilite de Directiva 2008/115. Prin urmare, ea nu se înscrie în domeniul de aplicare al acestei directive, ci numai în exercitarea competenței acestui stat membru în materie de imigrație ilegală. Pe cale de consecință, acest lucru este valabil și pentru luarea în custodie publică a unui asemenea resortisant dispusă, în asemenea împrejurări, pentru a asigura transferul său în statul membru în care dispune de statutul de refugiat.

- 46 Mai precis, nici articolul 6 alineatul (2) din Directiva 2008/115, nici vreo altă dispoziție a acestei directive nu împiedică un stat membru ca, în împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, să ia în custodie publică un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său pentru a proceda la transferul lui către un alt stat membru în care acest resortisant dispune de un permis de ședere, fără a fi adoptat în prealabil o decizie de returnare împotriva sa, o asemenea decizie neputând, prin ipoteză, să fie adoptată.
- 47 Trebuie adăugat, în sfârșit, că transferul forțat și luarea în custodie publică a unui resortisant al unei țări terțe, în împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, trebuie să respecte pe deplin atât drepturile fundamentale, în special pe cele garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, cât și Convenția privind statutul refugiaților semnată la Geneva, la 28 iulie 1951 [Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 49, Hotărârea din 1 octombrie 2015, Celaj, C-290/14, EU:C:2015:640, punctul 32, și Hotărârea din 17 septembrie 2020, JZ (Pedeapsă cu închisoarea în cazul unei interdicții de intrare), C-806/18, EU:C:2020:724, punctul 41].
- 48 Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolele 3, 4, 6 și 15 din Directiva 2008/115 trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca un stat membru să ia în custodie publică un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său pentru a proceda la transferul forțat al acestui resortisant către un alt stat membru în care resortisantul respectiv are statutul de refugiat, în cazul în care același resortisant a refuzat să respecte ordinul care i-a fost dat de a se deplasa în acest alt stat membru și nu este posibilă adoptarea împotriva sa a unei decizii de returnare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 49 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolele 3, 4, 6 și 15 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca un stat membru să ia în custodie publică un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul său pentru a proceda la transferul forțat al acestui resortisant către un alt stat membru în care resortisantul respectiv are statutul de refugiat, în cazul în care același resortisant a refuzat să respecte ordinul care i-a fost dat de a se deplasa în acest alt stat membru și nu este posibilă adoptarea împotriva sa a unei decizii de returnare.

Semnături